

prové del sud-italià; és en el grec de Bova (*bastási*) i fins potser en l'ús neogrec en general, on fa de mal assegurar si el modern *βαστάζος* és font o propagació d'aquest ús en el Sud d'Itàlia. Per a tot això, remeto a les notes de De Gregorio (*St. Glott. It.* VIII, 298, cf. *ZRPh.* I, 730); Rohlf's *ZRPh.* LII, 74; Kahane, *RPhilCal.* XVII, 314-5; i la important nota sintètica de M-Lübke, *W. u. S.* I, 38-39. Acabem de completar l'extensió romànica arvertint que des dels parlars venecians, o ja des del dalmàtic, es propagà al croat de Fiume (*bástāž*); i a Ragusa (*bástāh*, -*āba*, m.) ja en el S. XVI. Per als detalls fonètics d'això disposem de les notes de Skok (*ZRPh.* LIV, 1934, 481; i *Etim. Rječnik Hrvatskoga-Srpskoga Jezika* I, 117).

Tothom està d'acord que tenim ací un membre de la família del gr. clàssic *βαστάζω*; no és, en veritat, un mot de la bona prosa àtica, però apareix copiosament des de l'Odissea, i en l'estil poètic dels Tràgics i els Lírics (Esquil, Sòfocles, Píndar, etc.) per reaparèixer després en el llenguatge hellenístic (Polibi, Alexandros de Traïles, etc.). El sentit és «soulever (un objet lourd, un fardeau)», «porter un fardeau sur ses épaules» i forces accepcions que en deriven naturalment: precisament, doncs, el que cal; i almenys com a indicatiu del pas des del grec parlat al llatí popular pot valer fins a cert punt l'important desenrotllament de tota aquesta família en el grec de les glosses greco-llatines.⁵

L'etimologista rigorós no pot, però, acontentar-se amb arrels i amples acords fonètico-semàntics: li cal per a un substantiu una base substantiva precisa i que doni compte exactament dels detalls fonètics de les formes romàniques. El qui ha concretat més en aquest sentit és M-Lübke en la nota citada, i els altres ni se n'han apartat gaire ni millorat gaire els detalls que ell no precisà bé. Un substantiu adequat com a base de *bastaix* no pertany al grec comú de l'Antiguitat. M-Lübke troba només un testimoni d'un grec *βαστάξ*, que de poc serveix car no se sap què significa, però el creu ben confirmat per un compost *νεκρο-βαστάξ* 'portador de cadàvers', i tanmateix aquest tampoc no es documenta en cap font del grec antic corrent ni en la gran correntia de les glosses greco-llatines: M-Lübke deu haver-los trobat segurament en algun glossari del grec tardà; però m'inclino a dar-li crèdit, com sigui que la formació dels citats *βαστάκτης*, *βασταγμός* i *bastactere* es presta a fer-nos esperar un substantiu radical d'aqueixa forma.

Però no és possible acontentar-se d'això per al detall fonètic, contra el que diu M-Lübke, que no parteix d'una anàlisi correcta del detall fonètic romànic. És el català que ell i els altres estudiosos citats haurien hagut de pendre com a base de llur anàlisi, i no, com feren, certes formes dialectals italianes, més equívokes o d'antiguitat molt menys segura. És fals el supòsit de M-Lübke d'un oc. ant. *bastai*, amb *-s* flexiva de cas subjecte: tant les formes del baix llatí occità com les dues trobadoresques adduïdes per Rayn. tenen *-s* de radical i no pas flexiva (notem de *bastais* cas complement en la tençó de Tomàs-Bernardó), per

tant és forma enterament coincident amb la catalana.

La forma catalana no pot partir ni d'un acusatiu *BASTAGEM, com admet M-Lübke (hauria donat **bastai* sense cap element sibilant en català ni en la gran majoria de les formes italianes), ni d'un *BASTASSIOS com han dit Rohlf's, Skok⁶ i d'altres, car l'únic resultat fonètic possible d'aquest hauria estat **bastés*. En canvi sí que es poden posar d'acord totes les dades catalanes (incloses les cast. manllevades), totes les occitanes i almenys la gran majoria de les italianes, a postular una base amb terminació sibilant sorda, o sigui o bé *BASTASSIOS o bé *BASTAXOS, -AXIOS. Més aviat l'última. ¿Es tractaria, doncs, d'una variant del nominatiu *βαστάξ* assenyalat amb caràcter esporàdic per M-Lübke?: en passar del grec al llatí vulgar *βαστάξ* hauria pogut ser adoptat en una forma *BASTAXUS.

Grec, però, que es tracta d'una creació de la lingua franca dels ports mediterranis del Baix Imperi. I que el punt de partida es troba simplement en el verb *βαστάζω*, que se'n mostra tan vivaç i ben documentat en el grec comú de totes les èpoques. Car tinguem molt en compte que en el grec hellenístic l'aorist de *βαστάζω* era *ἐβάσταξα* amb *-x* (forma documentada en l'Antologia Grega, i ja en l'historiador d'Alexandre el Gran, Callístenes, S. IV a. C., etc.), el futur era *βαστάξω* (Symmachos, etc.), i que existeix l'adjectiu verbal d'obligació *βαστακτέος* i *βαστακτός*, ja en autors quasi-clàssics. Bé podem creure, doncs, que els *bastaixos* llatino-parlants dels Ports del Mare Nostrum, sentint que llurs col·legues grecs els deien *ἐγὼ ἐβάσταξα*, *ἐγὼ βαστάξω*, i que una mercaderia *βασταχθήσεται* 'serà carretejada', etc., s'avinguessin a oferir llurs serveis com a *BASTAXUS. D'aquest *BASTAXUS (o *BASTAXIUS?) sortiria normalment *bastaix*; cf. *biaix*, *calaix*, *encaix*, *caixa*, *baix*, etc.

DERIV.: *Bastaixar* [S. XIII, *Consolat*].⁷ *Bastaixada*. *Bastaixam*. *Bastaixejar*. *Bastaixet*. *Bastaixota*.

¹ No es pot dir, però, que un cast. *bastaje* (-je < -xe), que hom sol citar, hagi estat mai verament un mot de la llengua castellana, car solament figura en tres o quatre fonts dels Ss. XV i XVI, i Covarrubias el declara mot valencià; *Aut.* solament ho amplia admetent que s'usa a «Aragón», *DCEC* I, 420a. No cal dir que per això entén la Corona d'Aragó.

² D'altra banda el mot és absent del PSW, Pansier, Brunel, Crest. d'Appel, gloss. dels *Docs. Ling.* de Paul Meyer, i de la gran majoria dels diccionaris patuesos del Midi. En Du C. quasi tota la documentació és catalana o italiana, amb propagacions de caràcter mediterrani (manlleus d'Itàlia, a fonts franceses del llenguatge comercial, presència explícable pel caràcter exhaustiu dels despullements francesos en el Du C.), però que enlloc no presenten senyals d'arrelament genuf. — ³ De Hortis, *Archeografo Triestino* N. S. VIII, 144ss.; cf. *ARom.* XX, 163. — ⁴ Cf. G. Cochiaro, *Le Vastate, Contributo alla storia del Teatro Popolare*, Palerm 1926. A. Mango, *Teatro Siciliano* (Palerm 1961), p. 89ss., publica una llarga *vastata* anònima en tres